

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ

Büyük Selçuklu Devleti, Melikşah'ın ölümünden sonra zayıflayıp iç ve dış tehditlere karşı koyamaz duruma gelince buldukları bölgelerde Büyük Selçuklu Devletinin valisi ve maliki olarak görev alan idareciler bağımsızlıklarını ilan ederek Büyük Selçuklu Devletinden ayrı ve müstakil olarak hareket etmeye başlamışlardı. Bu devletler ilerleyen dönemlerde zayıflamış, kendi içinde bölünmelere uğramış ve zamanla Boylar ve Aşiretlere kadar bölünerek Anadolu Beylikleri dönemini başlatmıştır.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİNİN BÖLÜNMEİYLE ORTAYA ÇIKAN DEVLETLER

1. Irak Selçukluları (1092 – 1194)
2. Kirman Selçukluları (1092 – 1187)
3. Suriye Selçukluları (1092 – 1117)
4. Anadolu Selçukluları (1075 – 1308)

a) ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ

Anadolu Selçukluları, bölünen diğer Selçuklu Devletlerinin aksine Melikşah'ın ölümünden daha önce bağımsızlığını ilan etmişti. Malazgirt Savaşından sonra Anadolu içlerine taarruz eden Anadolu Selçukluları, Büyük Selçuklu Devletini kuran Tuğrul ve Çağrı Bey'lerin amcası Arslan Yabgu'nun torunu Süleyman Şah (Kutalmış'ın oğlu) komutanlığında İznik'e kadar ilerlemiş, 1075 yılında bağımsızlığını ilan ederek Büyük Selçuklu Devletinin Bizans sınırında Anadolu Selçuklu Devletinin temellerini atmıştı. Süleyman Şah'ın oğlu 1. Kılıçarslan, 1075 yılında İznik'te bağımsızlığını ilan ederek Anadolu Selçuklu Devletinin ilk hükümdarı olmuştur. İlerleyen yıllarda hakimiyet alanını genişleterek Konya'yı başkent yapmış, 1308 yılında Anadolu içlerine taarruz eden İlhanlılar tarafından mağlup edilerek yıkılmışlardır.

(https://www.turktarihim.com/B%C3%BCy%C3%BCk_Sel%C3%A7uklu_Devleti.html)

Anadolu Selçuklu Devleti tarihi,

- “kuruluş dönemi”, Kutalmışoğlu Süleyman Şah’ın İznik’i aldığı, devleti kurduğu 1075 yılından, III. Kılıç Arslan dönemine, 1204 - 1205 yılına kadar
- “yükseliş dönemi”, hemen ardından Gıyaseddin Keyhüsrev’in ikinci saltanat yılı 1205 yılından I. Alaeddin Keykubat’ın ölümüne (1237) yılına kadar
- çöküş dönemi 1237’den, II. Gıyaseddin Keyhüsrev’in tahta geçişinden Moğol işgalinin yıkıcı baskısı altında 1308 yılına kadar üç dönem olarak değerlendirilir. Anadolu’da siyasi birliğin sağlanması ise şu aşamalarla olmuştur. Danışmendli Beyliklerinin ilhakı II. Kılıç Arslan tarafından, Sivas şubesi (1169), Kayseri şubesi (1175) ve Malatya şubesi (1178), II. Süleyman Şah’ın Erzurum Salluklular’ı ilhakı (1202), I. Alaeddin Keykubat’ın Erzincan Mengüçlü Beyliği’ni ilhakı (1228), Harput Sökmenoğulları Beyliği’ni (1234) ile sağlanmıştır.

I. Rükneddin Süleyman Şah Dönemi (1075-1086)

Ana madde: Kutalmışoğlu Süleyman Şah

Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın babası Kutalmış, Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey ile Çağrı Bey'in amcaoğluydu. Kutalmış Büyük Selçuklu Sultanlığı tahtına geçen Alparslan'in sultanlığını kabul etmemiş ve onun ile başarısız bir çatışmaya girişmiş ve bu sırada, 1064 yılında öldürülmüştür. Daha sonra Anadolu'ya gelen Kutalmışoğulları burada yanlarındaki Türkmen gruplarıyla birlikte kendilerine yurt edinme mücadelesi başlamıştır. Dört kardeşten en son Süleyman Şah hayatta kalmıştır. Bizans sınırlarında idaresini kuran Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Bizanslılarla bazen savaşarak bazen Bizans isyancılarına yardım ederek hükmü altındaki toprakların sınırlarını büyütmeyi başarmıştır. Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu'da bulunan önemli şehirlerinden İznik (Nicaea) ile İzmit (Nicomedia)'i 1075'te ele geçirmiştir. Ardından Güney Marmara bölgesine tamamen hakim olmuş, 1077'de özerkliğini ilan edip İznik merkezli bağımsız bir devlet olarak Anadolu Selçuklu Devleti'ni kurmuştur.

Ebu'l Kasım Dönemi (1086-1092)

Süleyman Şah'ın bu sefere çıkarken, başkent İznik'te yerine vekil olarak bıraktığı [Ebu'l-Kasım](#) Süleyman Şah'ın 1086 yılında ölümü ve oğulları [I. Kılıç Arslan](#) ve Kulan Arslan'ın Melikşah tarafından hapsedilmesi üzerine İznik tahtına çıkmış ve kardeşi Ebu'l Gazi'yi Kapadokya (Kayseri) valiliğine tayin etmiştir.^[32] Ardından kardeşi Ebu'l-Gazi Hasan Bey'le birlikte [Marmara](#) kıyılarında [Bizanslılarla](#) savaşarak devletin sınırlarını genişletmeye başladı. Sultan gibi hareket etmeye başlamasından rahatsız olan Melikşah, Anadolu'yu itaat altına almak için Emir Porsuk'u Anadolu'ya göndermiştir. kardeşi Ebu'l-Gazi Hasan Bey'le birlikte [Marmara](#) civarında [Bizanslılarla](#) savaşarak devletin sınırlarını genişletmeye başladı. Bizans imparatoru [I. Aleksiaos](#)'un buna tepkisi İznik üzerine bir ordu göndermek olmuştur. Bu durum Ebu'l Kasım'ı barış istemek zorunda bırakmıştır. Bu arada Anadolu'yu itaat altına almayı isteyen Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı Melikşah, Emir Porsuk'u Ebu'l-Kasım'ın üzerine yollamıştır. İznik'i üç aylık bir kuşatmaya rağmen düşüremeyen Porsuk kuşatmayı kaldırarak geri çekilmiştir. Emir Porsuk'un başarısız olması üzerine Melikşah Emir Bozan'ı göndermiştir. Bozan da kenti alamadı ve geri çekildi. Bu geri çekilmeden yararlanan Ebu'l Kasım, Melikşah'a itaatlerini bildirip icazetini almak için İsfahan'a gitmiştir. Ancak Melikşah onunda görüşmeyi kabul etmedi. Ebu'l Kasım İznik'e dönüş yolunda Emir Bozan'ın adamları tarafından yakalanıp öldürülmüştür.

I. Kılıç Arslan Dönemi (1092-1107)

Süleyman Şah'ın 1086 yılında Ayn Seylem Savaşı'nda ölümünden sonra oğulları Kılıç Arslan ve Kulan Arslan, Büyük Selçuklu Devleti Sultanı Melikşah tarafından tutsak alınmıştı. Melikşah'ın ölümü ardından iki kardeş serbest kalarak Anadolu'ya geldiler. İznik'e ulaştıklarında kent Bizans kuvvetleri tarafından kuşatılmıştır. Yine de Ebu'l Gazi tahtı Kılıç Arslan'a vermiştir. Kılıç Arslan önce Bizans ordusu üzerine kendi ordusunu sürüp durumu dengelemiştir. Bunun üzerine ordusuyla 1095 yılında Doğu Anadolu üzerine sefere çıkmış, Malatya'yı kuşatmıştır. Ancak kuşatma uzarken Haçlı kuvvetlerinin İznik'i kuşattığı haberi gelince geri dönmüştür. Kente ulaştığında kent kuşatma altındadır. Dışarıdan taarruz denese de başarılı olamamış, kent savunmasını karar konusunda serbest bırakıp çekilmiştir. Bunun üzerine kent savunması, Bizans Kumandanı ile anlaşarak 19 Haziran 1097 tarihinde şehri ona teslim ettiler. Anadolu'dan yeni kuvvetlerin katılmasıyla güçlerini pekiştiren Kılıç Arslan, ilerleyen Haçlı ordusunu Dorileon'da (Şarhöyük / Eskişehir) karşılamış, burada yapılan Dorileon Muharebesi'nde yenilgiye uğrayıp çekilmiştir. Bu mağlubiyetten sonra I. Kılıç Arslan Haçlıların en çabuk bir şekilde Anadolu'dan geçmesine izin vermeyi ve onlarla doğrudan doğruya çatışmaya girişmemeyi tercih etti. Anadolu'da ilerleyen Haçlı ordusu önündeki insan ve hayvan yaşelerini önceden tahrip ederek, onları uzaktan takip etme stratejisini uyguladı. Anadolu'yu geçen Haçlılar sonunda Kudüs'ü ele geçirdiler. 1101 Haçlı Seferi'nde ise strateji değiştiren Kılıç Arslan, bu kez yakıp yıkma taktiği benimsemiş, bu yolla yıpratıldığı üç Haçlı ordusunu imha etmiştir. Haçlı fırtınası geçtikten sonra Haçlılar tarafından ele geçirilen Antakya'yı geri almak için 1103 yılında sefer düzenledi. Fakat sonra yön değiştirerek Maraş'ı Malatya'yı ve Musul'u aldı. Bu gelişmeler Büyük Selçuklu Devleti'nin tepkisini çekince üzerine ordu gönderildi. Yapılan savaşta Kılıç Arslan yenilmiş, çekilirken Habur Çayı geçişinde atından düşerek boğularak 14 Haziran 1107 tarihinde ölmüştür.

- KAYNAK: Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 32 Yıl:2012/1 (21-32 s.) ANADOLU SELÇUKLU KÜLTÜRÜNÜ ANLAMAK: SANAT TARİHİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME* Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu TEKİN**)
- KAYNAK: Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Anadolu uygarlıkları, Net turistik yayınlar - Ana Britannica. - Hüseyin Çimrin, Rehberin not defterinden, Rehber Dergisi Sayı 17 http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/4060b7d80677274_ek.pdf?dergi=145
- KAYNAK:<https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=377197&/Sel%C3%A7uklu-Kervansaraylar%C4%B1-/-Yrd.-Do%C3%A7.-Dr.-%C4%B0smail-Ayta%C3%A7->
- KAYNAK: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9998/onemli-han-ve-kervansaraylar.html>
- KAYNAK: Anadolu Selçuklu Dönemi'nde Anadolu'da İpek Yolu - Kervansaraylar - Köprüler Gökçe GÜNEL, kebikeç / 29 2010
- KAYNAK:
file:///C:/Users/filiz_000/Downloads/ANADOLU_SELÇUKLU_MEDRESELERİNİN_CEPHESEL_VE_M
EKANS.pdf